

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1901. április 28.

28. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

$$\text{Számítási kérdés: } \frac{n^2 + 3n^2 + 2n}{6} = 8436; n = 36.$$

Képrejtvény: A kit nem ismernek, azt hiszi, hogy félreismerik.

Helyesen fejtették meg: Inzelt Lajos, Schäffer Lipót, ifj. Prokopp Sándor, Borosnyay Oszkár, Paksy József, ifj. Kráviás Ágoston, Lőrincz Ferencz és Dezső, Akay Elemér, Kutlik Félix, Posch Károly és Emil, Zurányi Gusztáv, Géczy Géza, Znojemszky Nándor, Neoschil Antal és Sándor, Blahunka László, Belesák A., Vértes Tivadar, Horváth Béla, Donáth Géza, Schwarcz Béla, Hoensch Béla, ifj. Szóts Farkas.

A kitűzött könyvjutalmat (Kalidásza «Szakuntala» ford. Fiók Károly) Géczy Géza budapesti előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Gáspár Béla. Utána néztem magam a dolognak. A kiadóhivatalhoz február 11-dikén érkezett Rein Dezsőtől (Nagy-Kanizsa) 4 korona 80 fillér; külön a regényfolytatásokra nem jött sem az ő, sem az ön nevére pénz. Ezért nem küldhették el a folytatásokat. Írja meg nekem egy levelezőlapot, hogy mikor küldték be a 60 fillért, mellékeljék a postai vévényt, akkor elintézhetem a dolgot. A regényfolytatásokból több száz példány ment szét, az összes megrendelések szelvényei a kiadóhivatalnál rendben vannak. — **Pável Ágoston.** 1. Hogy melyik nemzet volt a legvittebb a világon? . . . Nagyon fogas kérdés ez, fiam. Sokan voltak ők, s ha te a magyart neveznéd a legvittebbnek, én egy szóval sem ingatnálak meg hitvedben. Ne törd ilyen dolgot az eszedet. Ma az a legvittebb nemzet, a mely munkás, művelt és meglegedett. 2. A vakációban is jár a lap. 3. Azt a két könyvet. — Könyvalakjában nem ismerem. Az utóbbi egy folyóiratban jelent meg, de könyvalakjában még nem adták ki. — **P. E.** («A haditengerészet».) Az ilyen cikkek megírásához több tudás és szélesebb látóköri szükség. Ön még ilyen feladatra nem vállalkozhatik. — **Egy önképzőköri tag.** Rejtvényei nem felelnek meg. Berzsenyi így mondta: «Romlásnak indult hajdan erős magyar». Az ilyen aprólékosra is kell figyelni. — **B. L.** Csigarejtvénye nagyon fáradságos munka lehetett, de a megfejtést elfeledte mellékelni, pedig erre is szükség volna. Félretettük. — **M. K.** (Kaposvár.) Remélem most már kezében van a könyv. Tévedés volt az oka a késelemnek. Azokra az apró csipkedésekre nem kell semmit adni. Egyébként a komoly törekvésű diák nem azért fizet elő egy lapra, hogy okvetlenül könyvet is nyerjen. Ez mellékes szerencse, ha beüt jó, ha nem — az sem változtatja meg a fennálló világrendet. A diákszólások, melyeket beküldött, nagyon általánosak. Alkalomadtán válogatunk belőlük. — **G. M.** (Bpest.) Mielőtt a kiadóhivatal megkapja a szerzőtől megrendelt példányokat, elküldi az övét is. Úgy értesültünk, hogy a napokban megtörténik. — **Egy lelkes olvasó.** Szívvel örülünk annak, hogy az «Aranyos kód» önnök akkora gyönyörűséget szerzett. Úgy látszik ön is átnem vagy most megy át az élet iskolájának azon a megpróbáltatásán. Ne csüggedjen, a munka és a fiatal remény átségitik a legnagyobb nehézségeken is. — **K. V.** (Temesvár.) Írja meg, hogy megkapta-e? Intézkedtünk, hogy elküldjék. — **Cs.** (Lőcse.) 1. Van egy régi fordít-

tása a század elejéről. Nagy Tóth József fordította le ily ezímen: «Montaigne M. külön-külön tárgyak felől való gondolatjai és vélekedései magyar köntösben». Pozsony, 1803. 2. Vallási és bölcseleti kérdések. 3. Egyáltalában nem kapható. — **H. L.** (Mármaros-Sziget.) Kapható bármely könyvkereskedés útján. Ára 6 korona. — **V. T.** (Temesvár.) Zöld tintával írt leveledet alig tudtam elolvasni. Gondosabban kell ám írni, s a megszólítás ugyancsak ügyetlen volt. Olyan czélra, mely egy intézetet és egy várost érdekel, nehéz ám gyűjtést intézni, mert minden iskolának meg van a maga külön kívánsága. — **A pályázat iránt érdeklődőknek.** Iradhni pályázatot nem fog a «Tanulók Lapja» kihirdetni, mert az eddigi tapasztalatok azt mutatták, hogy semminemű czélt nem ér el vele. A pályázók javarészt a nyomdafesték láza gyöttri, s mint kíváncsok, de korai czélt ezt tűzik ki maguk elé. Továbbá arra valók az önképzőkörök, hogy az erők és tehetségek próbaköveitől ott tüzzenek ki pályakérdéseket, s ki is tüznek mindenütt. A «Tanulók Lapja» nem akar senkit arról a térről elvonni, mely az ifjúságnak való. — **Tudósító.** A bírálóknak, bárminő műfajnál is, szólnia kell először a tárgyról (meséről), vajjon alkalmas volt-e feldolgozásra. Az író felfogásáról, a belső szerkezetéről, vagyis a feldolgozásról, végül a nyelvről (verselés). Ezeknek a menetén kell a megjegyzéseket hozzá fűzni és soha sem kell olyan módon bírálni, hogy ezt vagy azt így vagy úgy kellett volna csinálni. Egyébként ha ön felsőbb osztályú tanuló, akkor a retorikai és poétikai órák alatt bizonyára volt alkalma fejtegetéseket vagy taglalásokat hallani. — **Gáspár Béla** felső kereskedelmi iskolai tanuló (Nagy-Kanizsa, Király-utca 6.) szeretne valamely erdélyi és alföldi olvasótársával tájképes levelezőlapokat váltani. — **K. A.** (Kolozsvár.) Van némi ügyessége az elbeszélésben, de a közölhetőségnek a mértékét még korántsem őríti meg. A novella és tárcza nem olyan műfajok, melyeket a fiatal korban szoktak művelni. Invenczió, meseszöveg ügyesség, élettapasztalat és emberismeret kell oda. — **W. Cz.** A lábbal rúgható labdajáték ma érdemén felül divatosabbá vált, a minthogy nálunk mindent szeretnek utánózni, a mi új és szokatlan. Mi sem szépnek, sem hasznosnak, sem fölötté kívánatosnak nem tartjuk, de hát ósdiak és maradiak vagyunk. Legközelebb a fejlet és orral rúgható labdát fogják meghonosítani és malomköveket törnek össze a koponyákon. Ó mert erős nemzedék vagyunk mi! — **Pályázó.** 1. Kérdést intézünk az egyesülethez, s ha a részletes jelentést megküldi, közzé fogjuk tenni. 2. Kérdésére megtalálja a szerkesztői üzenetek rovatában a feleletet. 3. Ilyen vitás helyek gyakran fordulnak elő a költeményekben. A magyarizók akárhányszor bele is magyarznak olyan dolgokat, melyekre a költő annak idején nem gondolt; hiszen viták középiskolai tanulók között még koraiak; hiszen az esztétikusok is néha meddő vitatkozásokra vesztegetik az erejüket, s meggyőzni egymást nem tudják. 4. Jó szóval fogadták, szívesen adtak neki, s így az emberszeretben való hite a szegénynek nem tört meg, hanem megerősödött. — **K. V.** (Temesvár.) E szerint nincs már panasza. — **B. Gy.** Föltétlenül. — **Kardos János.** (Szakoleza.) A rend egykor a ferencziek egyik ága volt. A XIII. században alapította IV. Ince pápa. Erdélybe a XVII. században jöttek be. Tanításal foglalkoztak. A múlt században még számos gimnáziumuk volt, ma már kevés van. Tizenhat rendházuk van Magyarországon. Mi csak a kézdívasárhelyi minorita algimnáziumot ismerjük.

!! Megjelent !!

Lombfüreszeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kellek és díszvasalások képes gyűjteményét.

Mivel a fentemlített cikkek és kellek ez ideig jórészt Bécsből szerettek be, indittatva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly cikket előnyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett.

Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17.

Arjegyzék kicénatra bérmentve.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre --- 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.
Fél évre --- 4 kor. 80 fill.		
Egész évre --- 9 kor. 60 fill.		
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

POMPÉJI PUSZTULÁSA.

Bulwer regénye. Átdolgozta Gaal Mózes. 30

Olinthus hallgatott; Arbaces gúnyosan mosolygott.

— Isis papjának holttestét a názárenusok, vagyis keresztények felekezetének követeled ki?

— Annak követelem ki!

— Esküdjél e kápolnára, Cybele szobrára, hogy a meggyilkolt a te felekezetedhez tartozott.

— Hogy esküdhethném a Cybelére! . . . Templomaitokat megvetem! Bálványköveiteket kigúnyolom.

— Börtönbe az istentagadóval! — ordítá a tömeg. — A föld elevenen elnyel minket, ha e szent berekben ilyen beszédeket hallgatunk.

— A vadállatok elé kell' dobni! — rikácsolt egy női hang. — Most már van egy emberünk a tigris, és egy az oroszlán számára.

— Melyik istenünkben hiszel tehát, názárenus? — kérdé a centurio.

— Egyikben sem!

— Halljátok, emberek! . . . halljátok!

— Ti vakok és süketek! — mennydörgé Olinthus a lázongó tömeg felé fordulva. — Fából és kőből faragott bálványokban hisztek ti? Azt véltetek botor elmével, hogy füleik vannak, melyekkel hallanak, szemek, melyekkel látnak, kezeik, melyekkel titeket megsegítenek. Emberkéz alkotta kőbálvány lehet-e isten? . . . Teremtett-e valamelyik istenetek embert? Menjetek balgák és legyen szemetek, legyen eszetek, s győződjétek meg arról, hogy minő botor a ti hitetek.

Ezt mondván a kápolnához rohant, s az istennő szobrát vakmerő kézzel ledöntötte állványáról.

A tömeg reá vetette magát, s ha a centurio közbe nem lép, azon nyomban szétépték volna.

— Békesség legyen! . . . Az istenek e káromlóját a törvény fogja sújtani . . . Előre, mindakét bűnöst a börtönbe viszzük. A halottat a lakására szállítsátok!

Ekkor előállott egy Isis-pap, s szót emelt:

— Követelem e holttestet a mi felekezetünknek!

— Adassék át az Isis papjainak! — felelte a centurio.

Isisnek a papja pedig Kalenus volt. Arbaces reá tekintett, s Kalenus arcában valami fenyegetőt vett észre.

— Csak nem látta, hogy mi történt?

XXX.

Arbaces meglátogatja Glaukust.

Városszerte a gyilkosságról beszéltek. Mindenki ismerte és nagyon sokan irigyelték a szép görög ifjút. Fortuna templománál találkozott Klodius Diomedes-szel.

— Mondd csak, Klodius, a szenátus elé viszik az ügyet?

— A közvélemény azt tartja, hogy oly szokatlan az eset . . . a szenátusnak kell döntenie. A licitorok fogják Glaukust bekisérni.

— E szerint van nyilvános vádlója?

— Természetesen. Hát te minderről nem tudsz semmit, édes Diomedesem?

— Nápolyból ma érkeztem meg . . . Szörnyűség elgondolnom, hogy épen akkor éjjel követte el a görög, mikor nálam volt ebéden.

— Hja, ha már beleesett a gyilkosságba, pedig kétségtelen, hogy ő volt a tettes — az már mellékes, hogy mikor követte el. El lehetünk rá készülve, hogy az itéletet még az amphitheatrumi játékok előtt meghozza a szenátus . . .

— Szörnyű! . . . A szerencsétlent csak nem

fogják a vadállatok elé dobni . . . olyan ifjú még és olyan gazdag . . .

— Igaz, igaz, de elvégre is csak görög. Ha római volna, okvetlenül szánakozni kellene során. Az idegeneket, ha jól megy a soruk nálunk, még csak eltűrik, de ha csávába kerülnek, jusszon eszünkbe: hiszen úgy sem egyebek rabszolgáknál. No de mi előkelő származásúak már természetünkben kifolyóan részvevők vagyunk . . . nem rónók fel Glaukusnak olyan nagy bűnül, hogy Isisnek egyik nyomorult papját leszúrta — de a plebs, a csőcselék babonás, a szent berek megszenteltetését látja benne, s vérét kívánja. Veszedelmes dolog a csőcselékkel ujjat húzni.

— Hát az a másik, az istentagadó . . . az a názárénus?

— Szegény feje — ha Cybelenek vagy Isisnek az oltárán áldoz — felmentik őt a büntetés alól, ha nem teszi meg — a tigris körmei végeznek vele. Így sejtem én, különben az ítéletről majd megtudjuk . . . Ne bolygassuk tovább ezt a szomorú históriát . . . Hogy van leányod, a bájos Julia?

— Köszönöm; jól.

— Üdvözetemet add át neki! . . . Várj csak, a praetor ajtaján kopogtatnak . . . Ki jöhet ki onnan! . . . No lám, az egyiptomi . . . Ugyan mi keresni valója lehetett a praetornál?

— Talán a gyilkosságról tudott meg egyet-mást, azt mondotta el a praetornak — felelé Diomedes. — Ugyan mi oka lehetett Glaukusnak arra, hogy Apäcidest megölje, hiszen a hugát, Jonét akarta elvenni feleségül —

— Sok mindenfélét fecsegnek össze az emberek . . . Mondják, hogy összevesztek, mondják, hogy Glaukus holtrészeg volt, mikor a Cybele berkében véletlenül találkozott Apäcides-szel. Ki tud ebből a zürzavarból kiigazodni.

— Szegény Glaukus, van-e legalább jó védője?

— A legjobb: Cajus Pollio. Nagyszerű szónok. Elkövet minden tőle kitelhetőt, hogy Glaukus ügyét jó végre juttassa, de én nem bízom a sikerben. A nép tiszteli Isist, s a pap halála vérboszút kíván.

— Igaz, most jut eszembe, hogy nekem is hajóm jár Alexandriában . . . Isisnek elégtételt kell adni.

— Helyes! . . . A viszontlátásig, Diomedes. Ha előbb nem is, az amphitheatrumban találkozunk. Glaukus miatt minden számításom dugába dől. Veled is akarnék fogadni . . . Vale!

Diomedes elment a dolga után nézni, Klodius, az elősdi pedig görög dalt dudorászva sétált az utczákon, hófehér öltönyében, illattal kikent hajával. És eltűnődött azon, hogy minő szerencsés fiú az ő. Glaukus ártalmatlanná van téve, a szép Julia végre is őt fogja választani. Ideje, hogy biztos jövedelme legyen, mert kezdenek a koczkájára gyanusan figyelni, kiváltképen Sallustius. Legokosabb lesz, ha megházasodik, nem vesz többé koczkát a kezébe, s visszaköltözik Rómába. A császári udvar nyitva áll előtte.

Útközben találkozott Arbaces-szel.

— Üdvözöllek, nemes Klodius! nem mondanád meg nekem, hogy melyik a Sallustius háza?

— Épen előtte állunk, böles Arbaces. Talán társaságot hívott mára Sallustius?

— Nem tudom — viszonzá Arbaces. — Különbem sem vágyódom lakomára. Tudod, hogy Glaukust, a gyilkost Sallustius a házában tartja.

— A vidám epikureus hiszi, hogy ártatlan . . . Kellemebb börtön az ő háza, mint az a másik a forumon, szívesen elhiszem . . . Mi ügyben keresed Glaukust?

— Szeretném őt, nemes Klodius, a haláltól megmenteni. Nem jó, ha a gazdagok kerülnek a törvény elé. Beszélni akarok vele. Hallottam, hogy eszén van, megtudakolom tőle, hogy mi indította a gyilkosságra. Hátha épen ez lesz enyhítő körülmény a bírak előtt.

— Neked igen jó szíved van, Arbaces!

— Minden bölcseségre törekvő embernek kötelessége, hogy szeresse embertársait.

— Mondsz, mi történt azzal a szegény te-rentéssel, a kit Glaukus feleségül akart venni?

— Csaknem megőrült. Átkozza a gyilkost, majd így kiált fel: «Ó bátyám! . . . Glaukus nem lehetett a te gyilkosod . . . Soha sem hitetik el azt velem . . .» Meg-megborzad és felsóhajt: «s ha mégis úgy volna?»

— Szerencsétlen Jone?

— Gyámja vagyok neki, s a törvénytől kiesz-közöltem, hogy bátyja temetése után házába vitetem és gondoskodom róla, hogy biztonságban legyen, ne csináljon esetleg botrányt, mert előre látom, hogy bátyja gyilkosának a megmentésére mindent el fog követni.

Arbaces azzal a szándékkal ment Glaukus látogatására, hogy őt lemondásra készítse Jone kezéről. Ha Glaukus önkényt lemond, Arbaces megígéri neki, hogy a szégyenletes, kínos haláltól megmenti. Ez esetben Arbaces Juliát fogja szép szerével vagy fenyegetéssel arra kényszeri-

teni, hogy a bűvös italról a bírak előtt vallomást tegyen.

Sallustius háza küszöbén egy palástba burkolt alakot látott mozdulatlanul heverni.

— Kelj fel! — mondá Arbaces, s lábával érintette. A mozdulatlanul heverő alak fölemelkedett. Halvány, fakó arcát fölemelte abba az irányba, honnan a hangokat hallotta.

Nydia volt.

— Vak leány, mit keresel e küszöbön? . . . Menj haza! Szégyeld magad!

— Ismerlek! . . .

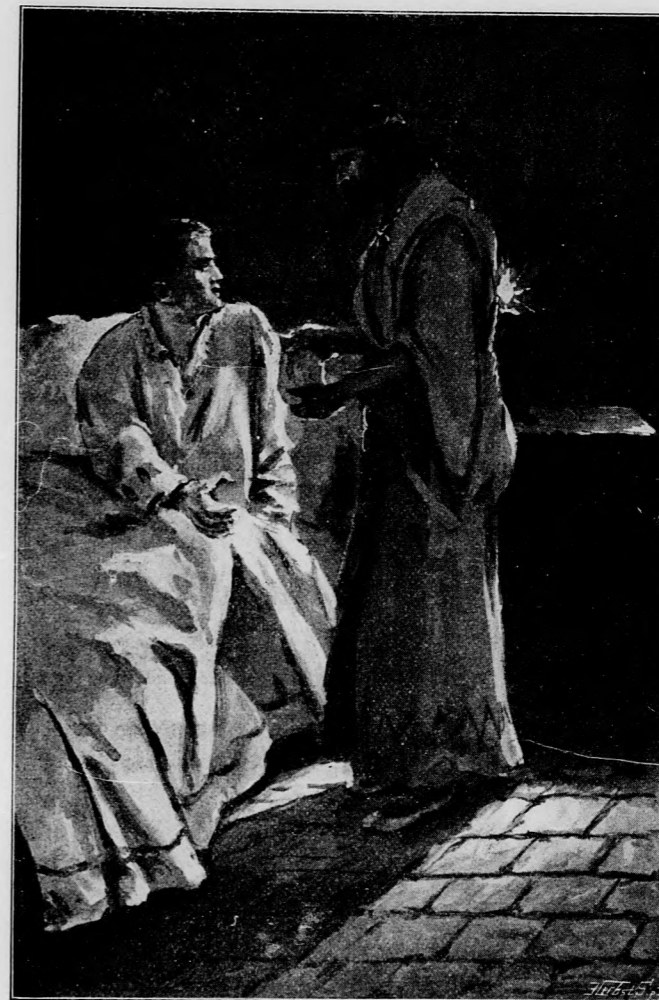
Te vagy Arbaces, az egyiptomi — mondá halk, remegő hangon. Aztán leroskadt Arbaces lábaihoz, átölelte térdét, s vad, szenvedélyes hangon kiáltá:

— Te rettenetes, te hatalmas ember! — mentsd meg őt! . . . mentsd meg őt! . . . Hiszen ártatlan! Én vagyok a bűnös . . . Benn fekszik halálos betegen — én ölöm meg szegényt! Nem engedik meg, hogy hozzá bemenjek — kiűztek a házból . . . Te ismered azt az átkos, kárhózas italt, a mely megfosztotta őt az esztől!

— Hallgass gyermek! . . . Mindent tudok. Neked némának kell lenned. Ne tégy magadnak szemrehányásokat, a mi megtörtént, annak meg kellett történnie . . . Megkísérlem, hátha megmenthetem a gyilkos életét.

Arbaces félre lökte útjából a vak leányt, s bement Sallustius házába.

A házigazdát vacsoránál találta.

«EL INNEN . . . EL!»

— Arbaces! — kiáltott fel Sallustius meglepetve — ülj le, fogd a serleget és igyál!

— Bocsáss meg, Sallustius. Fontos dologban jöttem. Hogy van Glaukus? Azt beszélnek a városban, hogy eszére tért.

— Igazuk van, de még nagyon izgatott, ki-merülve fekszik. Az a sajátságos, hogy mit sem tud örütségéről, csak homályosan emlékszik vissza arra, a mi történt, s hiába tanúskodol ellene, böles Arbaces, ő magát ártatlannak vallja a gyilkosságban.

— Sallustius, épen azért jöttem, hogy őt kivallassam. Fontos dolog volna a részleteket ismerni, s azokat az ő javára felhasználni. A szenátus jóindulatát fölébresztve számíthatnánk megkegyelmezésre. Beszélnem kell még ma Glaukusszal.

— Dicséretes dolgot cselekszel, Arbaces, s méltó léssz a hiedre, ha Glaukust valómásra tudod birni . . . Szegény jó Glaukus! Milyen fölséges étvágya volt — s most nem eszik sem-mit.

A jólelkű epikureusnak ez fájt a legjobban. Söhajtott, s megparancsolta egyik rabszolgájának, hogy töltsön bort a serlegekbe.

Sallustius maga kísérté Arbacest abba a szobába, hol Glaukus feküdt.

A keskeny ágy mellett lámpás égett, a gyér világosság reá esett az atheni sápadt arczára. Arbaces is megdöbbsent a változástól, melyen Glaukus oly rövid idő alatt keresztül ment. A szemben nem lobogott tűz, az arcz beesett, az

ajkak csaknem kékek voltak. A méreg iszonyú ereje nem ölte meg, de korán elhervasztotta, mint a fagy a virágot.

Az egyiptomi leült az ágy mellé. Glaukus nem vette észre. Némán, mozdulatlanul feküdt az ágyban.

— Glaukus, szerencsétlen barátom! . . . Eljöttem hozzád egyedül az éjszaka esendjében — barátodul jöttem el, talán megmentődül.

Glaukus e hang hallatára összerázkódott; sápadt arcára pir jelentkezett, szemeit félve emelte Arbacesre, mint az őz a tigrisre. Az egyiptomi barna areza elhalaványodott. Glaukus homlokát végig simogatta kezével, feje hátra hanyatlott és megszólalt:

(Folyt. köv.)

ÜNNEPJÁRÓK.

Esztenedeje óta imetten, álomban
Az volt az én álmom:
Be szép lesz, mikor majd édes szülőimet
Magam körül látom!
Zúgó tenger árján
Magánosan álló, rejtett szigetemben,
Hol csak múlt időknek
Reám-reám szálló hógalambja rebben . . .

Ibolya nyiláskor, tavasz hasadáskor,
Húsvét ünnep napján
Bekocogott hozzám édes apám, anyám,
Ép a vasárnapján!
Esztenedeje, hogy már
Minden gondolatuk ide hozzám szállott,
Gondolatuk útján
Nyakukba vették most széles e világot.

Édes apám, anyám! fiatal koromnak
Kettős koszorúja!
Úgy szerettem volna sírni örömemben
Reátok borúlva . . .
De a mi örömünk,
A mi boldogságunk hangtalan, mélységes,
Szívben a gyökere,
Távolabb a földtől, közelebb az éghez.

Bejártuk a várost . . . komoran nézett ránk
Vén Gellérthegy orma,
De a hegy tövében megleppent virágok
Köszöntöttek sorba.
S a mint ott ballagtunk
Hármacskán, csendesesen, tenger boldogságban:
A mi kis hármunkban
Én az egész magyar nemzetet ott láttam!

Édes apám! te vagy egy letűnő kornak
Utolsó magyarja!
A ki férfi hitét, vas meggyőződését
Emelt fővel vallja.
Elmarad korától,
Mely vad rohanatban száguld el mellette,
Kivenül, megócskúl,
De szavát megállta, de fáját szerette!

Édes anyám! te vagy az anyai szívnek
Legszébbik virága!
Mosolyog, megújul, bár zivatar karja
Tépi, veri, vágja . . .
Ki mikor bölcsöben
Ringattad fiadat, megtanítád rája:
Hogy magyarnak szüled!
És hogy a magyarnak legdrágább: hazája!

Engem meg köztetek, elfog ifjú évek
Merész rajongása,
A ki izzad, lángol, a hir és dicsőség
Rejtett kincsét ássa.
Szent előtte minden!
Bekötött szemekkel jár szédítő útján,—
S tévesztett ösvényét
Keserűn siratja élte alkonyúltán . . .

Oláh Gábor.

VASÁRNAPI EMLÉKEK.

Falusi történet.

4

V.

Bertóknak meghal az apja.

Az alsó malomnak a fedelét a régi zsindegy helyett cseréppel fedték be, a kerítését is megigazitották, a zsilipet egészen újjá csinálták, bőségesben zuhogott a víz, elhajtott nem két, hanem négy kereket is. A szomszéd falusiak is ide küldötték örölni a rozsot és búzát, s Bertók a csüre helyett nagy gabona-magtárt szándékozott építtetni, mert a négy köves malom valóságos kincses bányája.

A fiú maradt a boltban, az apa pedig gondját viselte a malomnak. Voltak molnárlegényei, azokkal dolgoztatott, ő csak a gabona-átmérésnél s a molnár-dézsmá igazságos kiszabásánál volt jelen.

Tavaszzal sok volt a víz. A szomszéd hegyek szakadékaiban meggyült a hó, a meleg idő hirtelen beállott, s az olvadás meghozta a veszedelmet.

Nagy árvíz volt.

Bertóknak az apja tizenkét napszámossal éjjelnappal dolgoztatott, hogy a malmát megmentse a víztől. Új árkokat hányatott, hogy a sebesen rohanó vizet a patak régi medrébe vezesse le, s a zsilipeket megmentse.

Irtózatos egy munka volt ez.

Esténként hűvös szél kerekedett, de Bertók apja föl sem vette. A munkában neki melegedett, még a posztó-kabátját is levetette, hogy serényebben dolgozhassék.

A bíró künn volt az eskütekkel, mert árvízveszély esetén a bírónak terhes kötelességei vannak.

— Vegye fel azt az ujjast, komám! — figyel-

Bertóknak az apja meghalt.

Az öreg plébános a sírnál gyönyörűen elbúcsúztatta. Vajmi bölcs és igaz szavak voltak azok, a melyeket mondott:

— Vándorlunk atyámfiain a földön, egyik vágyunk éltet, hogy a másikat szülje. Becsület és munka a mi kenyerünk, de mikor épen azt hiszszük, hogy miénk e földön minden jó, szép és kívánatos dolog, akkor hull ki kezünkől az élet mankója. Egy kis megelégedés az emberi szívnek legdrágább kincse. Az Úr mondá: hat napon át dolgozzál, a hetediken pihenj, azt szenteld meg. Ezen a hetedik napon te Atyámfia az Úrban, vajha megpihentél volna! . . .

ÉJJEL-NAPPAL DOLGOZOTT, HOGY MEGMENTSE A MALMOT.

meztette a bokáig vízben dolgozgató Bertókot — bizony keservesen megadhatja az árát.

— Nem árt ez a csepp víz nekem, csak a malom maradjon meg! — vélekedék Bertók apja és tovább dolgozott.

A bíró megcsóválta a fejét, s összébb rántotta a meleg bekecsét. Ő nem dolgozott, mégis fázott a hideg szél miatt.

A malmot nem is vitte el a víz, de Bertóknak az apja harmadnap már nem tudott felkelni az ágyból. Hozattak orvost az ötödik nagy községből, de ha elhozták volna a világ legtudósabb doktorát, az sem tudott volna már rajta segíteni.

Igen, igen öregebb Bertók, a malmodat megmentetted, de az életedet minden vagyonodnak az árán sem tudtad megmenteni.

Mindenki meg volt hatva. Csak a frissen megásott sír agyagos földje várta hidegen a virágokkal megrakott koporsót, mely mellett esőndesen zokogott Bertók, a sápadt arcú fiú.

A temetés napján a boltban nem árult senki, de a malomban zakatoltak a kerekek, a négy kő pedig morzsolgatta javában a búzaszemeket, s alul folyt ki a liszt.

Hja, a mindennapi kenyér nem ismer bánatot, nem ismer temetést. A kő összezúzza a búzaszemet, ma nekem, holnap neked.

A gyilkos víz pedig az új mederben sárgásiszapos hullámaival mormogva zuhant alá. A zsilipnél tajtékzott, kavargott, s a gátnak vesszőkötegei fürödtek a fehér tajtékban.

A nap reá süttött az alsó malom új cserépföde-

lére, s a z még szebbnek tünt fel, de haj, a koporsó fedelén már nem hatolhat át semmi napsugár. Az öregebbik Bertók nem mozgatta meg többé a kezét, hogy fúrjon-faragjon, s maholnap felépítse a gabona-magtárt.

Másnap a boltot is kinyitották, s Bertók folytatta a maga napi foglalkozását. Ezt tőle senki sem vehette zokon, mert akármilyen nagy bánata van az embernek: el kell azt hallgattatni, ha a mindennapi kenyérről van szó.

Csak annyiban történt változás, hogy három hónap múlva Bertók új czégtáblát pingáltatott, most már csak az ő neve volt azon szép fekete betűkkel.

Övé volt minden: a bolt, az alsó malom. Övé volt a takarékpénztárban kamatozó pénz. Alig volt több hús esztendőnél Bertók, s már elmondhatta magáról, hogy maholnap Boglárszegen ő a leggazdagabb ember.

Erről sokat beszéltek a faluban, hallhatta tehát Juliska is, de tudja a jó Isten, neki ez nem szerzett örömet.

Igen ritkán is találkozott Bertókkal.

Hétköznap volt elég munka a ház körül, vasárnap pedig Bertók el sem mozdult hazulról, mert a ki gazdag akar lenni, annak le kell százszor is hajolnia a földre, ha krajczárt lát ott.

Aztán felépült a magtár a csűr helyén. Jött inséges esztendő, felszökött a gabonának az ára. A kinek háromszáz mérő búzája volt (mert akkor még nem hozták volt be hozzánk a hektolitert), az gyönyörű summa pénzt kapott érte.

Elmentek Bertókhoz a szegényebb gazdák is egy-egy mérő vagy félmérő rozsért, hogy a családjuk otthon ne éhezék, mert istenverte szegény az olyan ház, hol az asztalfiókjában nincs egy karima kenyér. Bertók, mint okos ember, adott a kis gazdáknak — kölcsön. Hogy egy félmérőért ősszel majd egy egész mérőt fognak neki visszafizetni: az talán nem is olyan nagy bűn. Az okos ember ott gyűjt, a hol lehet.

Jöttek-mentek a vasárnapok, s nagyanyó is öregebb lett, most már minden, de minden hajszála megfehéredett, csak a szemei csillogtak még, pedig az utóbbi időben eleget sirdogált. A kis unokája volt az oka minden szomorúságának.

De hát miért?

Volt-e valaha szelidebb, jobb, igazabb teremtés a világon, mint Juliska? Nem viseli-e a gondját az egész háznak? . . . Nem zakatol-e a gépe reggeltől délig, nem varr-e sok-sok szegény gyermeknek ruhát télen, s ne adj Isten, hogy csak egy

árva krajczárt is elfogadna tőlük — de kerüli az embereket, nincs soha jó kedve. A többi falusi leánynak olyan az areza, mint a rózsza, az övé pedig halovány, mintha városi kisasszony volna. (Folytatása következik.)

A minden dicséret nélküli állhatatos fáradozás épen olyan ritka, mint a tanulatlan erény, mely csak kiválasztott lények sajátja. *Széchenyi.*

A természet mindent a lehető legjobb módon intézett el; de mi azt még jobba akarjuk tenni és elrontunk mindent. *Rousseau.*

A TUDOMÁNY HŐSE.

Kőrösi Csoma Sándor élete. Irta Jancsó Benedek. 4

Az a kérdés most már, hogy a két adat közül melyik felel meg a valóságnak. Az a körülmény, hogy Hegedüs nekrológja és az elutazás között 22 évnyi időköz van, míg Csoma Kennedyhez írt leveléig csak öt év telt el, valószínűvé látszik tenni azt a feltevést, hogy Hegedüs tévedett, de másrészt azt is bajos elhinni, hogy Csoma november első napjaiban Zágrábból hazajöve, rögtön indult volna télvíz idején Oláhország felé és hogy az 1819—20. év telén történt s Hegedüstől leírt dolgok költöztek lettek volna. Miután további elbeszélésünk alapját magának Kőrösinek feljegyzései fogják képezni, azt gondoljuk, nem vétkezünk nagyot a történelmi igazság ellen, ha elfogadjuk, a mit Csoma állít, hogy az 1819. év november utolsó napjaiban lépte át Brassón keresztül Erdély határát.

Hideg téli nap volt. A *Nemere* szele csak úgy süvöltött le a Bérczaság nagy térségéről a tömösi szoros szűk völgyébe. Az örökzöld fenyves ágai ropogtak a rájuk hullott hó terhétől, a mint a szél fagyasztó lehelével megrázta, a hegység lankás oldalán elterülő bükk-erdő száraz galyai csörömpölve verődtek össze a kiálló sziklabércz fölött, hidegtől és éhségtől elgyötört varjak serege kóválygott, felve a fehér lepellel borított tájék nyugalmát kiáltásaikkal. A völgy fenekén kigyózó úton egy gyékényes székely szekér kapaszkodott fölfelé, a szekér elé fogott három ló csak úgy gözölt a téli hidegben a nagy izzadástól, melynek habzó verejtéke csonttá fagyott a hám lapos szíjrészein. A lovak mellett a székely szekeres gazda ballagott, nagyokat vágva ostorával a lassú vérű, rudas lovon. A szekér mögött egy fiatal férfi lépdelt, sipkáját szemére húzva s felhajtott gallérú köpenyegébe burkolózva. Lábaik menés közben, hogy lábujjai el ne fagyjanak, csak úgy csapdosta

a havas út csonttá fagyott talajához. Halvány két orcáját pirosra csókolta a süvöltő szél, szemeibe könyeket csalt a hideg és a beléjük csapó fagyos hó-dara.

De e könyek között volt egynéhány csepp olyan is, melyet nem a hideg csalt oda, hanem a mely lelke mélyéből fakadt fel. Szívében a hazátlan bujdosás előérzetének, a válásnak fájdalma sajgott égetően. Ama délibábként rezgő csalóka fény, melyet az ismeretlen jövő képe gyanánt lelkesült képzelme himzett álmatlan éjszakai éber álmodozásai között, most gyöngé volt elűzni a kétség és a fájdalom homályát. A gyékényes szekér azonban előre halad. Egy-két kanyarulat és ott áll a zordon hágó tetején. A gazdának szólni sem kell, a kifáradt lovak megállanak önmaguktól.

A gazda lehajol a szekér első kerekei közé, hogy a míg a lovak egyet szusszannak, megkösse a kereket, mert a lejtő nagyon meredek s a teherrel megrakott koci nagyon megúzná a szegény párákat. A köpenyébe burkolózott ifjú férfi megáll a hegytetőn. Egy nagy lélekzetet véve, leveszi sipkáját és zsebkezdőjével megtörli verejtéktől gyöngyöző homlokát. Aztán vissza néz a tájra, de nem lát belőle semmit, mert omló könyei elhomályosítják két fekete szeme ragyogó fényét. Oda hajlik az út szélén meredő sziklához s míg annak mohos kövéről forró könyei olvasztják le a havat, reszkető ajaka csókot lehel a hazai föld végső darabkájára, mert ki tudja, vajjon fogja-e többet lába érinteni azt a földet, melyen bölcseje ringott s nyugodni fog édes anyja koporsója. Egy pillanat alatt elvonul lelki szemei előtt ifjúsága. A galambbugos kapu, az ereszes ház, a selyemfűvű rét, a hótól fehér bérczetető, kicsiny falu fehér tornya. Agguló édes apja, s nyakáról csókok között leszakadó édes anyja. Ott lebeg a láthatáron az enyedi kollégium barnuló falai is és mintha a völgyből felhangzanék az iskola udvarán futkározó diákság zsvajja s közben-közben megcsendülne komoly, méltóságos atyai szava valamelyik szeretett tanárának, — nem biztos benne a Herepei-e vagy a Hegedüse, de úgy tetszik mégis, hogy mindakettő.

— Sándor úrfi! tán mehetnénk, mert a lovak a hidegben megfáznak, aztán meg messze van Bukarest.

— Nem bánom, Samu bá', de nem tudom, hogy van, mintha azt érezném, hogy én e földet soha sem látom meg többé. Várjon egy kissé, hadd búcsúzzam még —

Lehajlik a fagyos útra s ajkát oda nyomja a portól piszkos, havas földre s megcsókolja, mintha oltár ragyogó, fényes, tiszta márványköve volna. A havat kezével széthányja és kifeszít egy-két rögöt a fagyos talajból, begöngyölti egy darab vászonba s keblébe rejti, hogy legyen egy hű és igazi útítársa, mikor társtalanul bolyong messze tájék ismeretlen útjain.

Aztán beül a gyékényes szekérbe s a szekér gyorsan gördül alá a völgy felé kanyargó úton. Hideg, barátságatlan szél süvít be a gyékény nyílásain. Oly fagyasztó, oly idegen, mintha megérzenék, hogy nem arról a térségről repül ide, a melyet az Olt és a Feketeügy kanyargó futása szeg át. Idegen ország fagyasztó szele az, mert a hol most a szekér halad, nem a magyar úr többé, hanem a hatalmas török császár rab-szolgája, az oláh rendelkezik.

V.

Bukaresttől Teheránig.

A szekér gyorsan szalad a lejtős úton, s mikor a nap az égboltozat tetőpontján megállani látszik delelésre, már ott áll a sinaja-beli kolostor kapujában. A kolostor harangjai megcsendülnek, utasunk szívét a harangok szavára megnevezhetetlen érzélem fogja el, hisz e harangok szavában nem a kőrösi harang szava csendül meg visszhang gyanánt, hanem kelet csengő-bongó tarka világa és hangzsivaja szűrődik át. A szekér tovább halad és szürkületkor a völgyből kiérve egy útszéli csárdának az udvarára tér be. A koresmáros Székelyföldről szakadt ember s jó ismerőse a szekeresnek. Szívesen látja a vendégeket. A koresmárosné megvendégeli őket melegített borral, mézes pálinkával és borsos juhtokányval. Samu bá' meg ellátja lovait künn az istállóban s azután visszatér a koresma ivójába. Itt négyen körül ülnek a tűzhelyet s megered a beszéd árja fényes Bukarest városáról, kibújdósó széke-lyekről, csengő aranyokról, fényes Béla-gyöngy-ről s nagy Törökországról. Samu bá' elmondja, hogy Sándor úrfi is Csoma András uram fia, kit tán hírből a koresmáros ismer is, szintén elmegy idegen országba, de nem szerencse próbálni, hanem felkeresni a magyar nép testvéreit. Aztán, mikor a tűz hamvadni kezd, szépen lefeküsznek kipihenni az út fáradalmait. Másnap reggel, még pitymallani sem kezdett, már Samu bátyánk gyékényes szekeren halad Bukarest felé Kőrösi Csoma Sándor.

Negyed napján úgy este felé feltünik Bukarest

városa számtalan fényes kupolájú beszerikájával.

Úgy három nap múlva Samu bá' búcsút vesz Sándor úrfitól. Meg fogja kezét csontos, sovány kezével s míg szemében köny csillog, csak annyit mond:

— Gondolkozzék meg az úrfi s jöjjön vissza velem. Az öreg tiszteletes úr maholnap felmondja a szolgálatot s aztán . . .

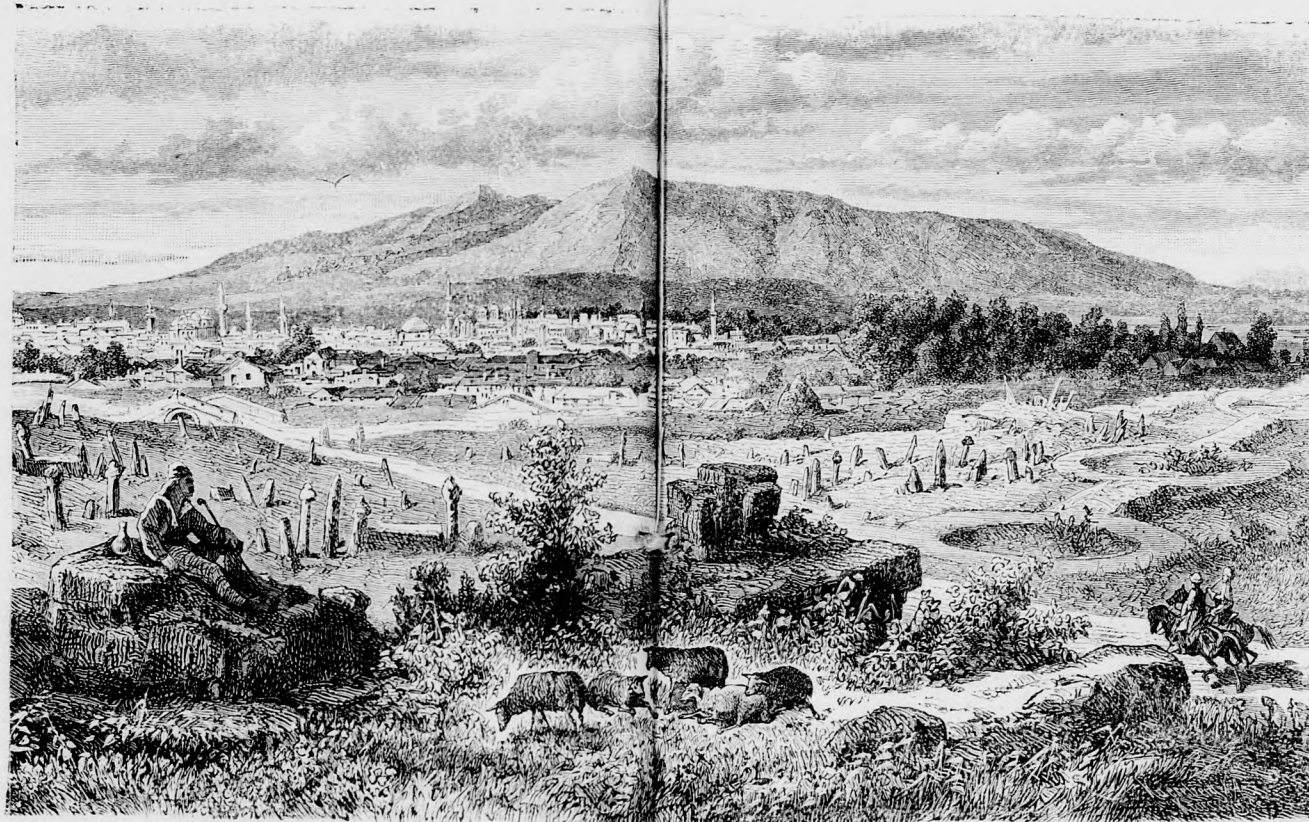
— Nem lehet az, Samu bá'! Nekem mennem kell. Talán soha se térek többé vissza. De azért kendtek hallani fogják még az én híreimet. A jó Isten áldja meg kegyelmedet s kegyelmeddel együtt az otthon valókat.

Samu bá' felkuperodott kocsija elősaroglyájára s lábát lelógatva a felhérezről megrántotta a gyepelő szarát. A gyékényes szekér a következő perczben Bukarest rosszul kövezett utcáin döcögött vissza Erdély felé. Körösi Csoma Sándor pedig átköltözött az átellenes korezmába, melyben szófiai bolgár szekeresek voltak szállva. Nem sok fáradságába került az alku. A bolgároknak jó kedvük volt. A gyapjú jó áron kelt s most tele zsebbel, üres kocsival szándékoztak visszamenni Szófiába. Ilyenkor a fuvaros ember nem igen szokta kérdezni: mit fizet a jámbor utas, viszi csekély árért, ha nem épen ingyen, hogy legyen útítarsa.

Harmadnap hajnalban Körösi Csoma egy ilyen bolgár szekéren haladt Bukaresttől délnek Szófia felé. Az egymás mellé fogott öt ló patkója csak úgy csattogott a fagyos országúton, az öt kolomp, mi ott lógott az öt ló nyakában, majd megsikettette csengő-bongó zajával. A magas létrájú bolgár szekér kerekéi nagyokat zökkentek az út kátyúiban, de azért az utazás nem volt unalmas. A kocsis jókedvű, beszédes ember volt, a társalgás egy kissé nehezen ment, de a horvátul jól tudó Csoma csakhamar beletanult a szláv nyelvtől leginkább elütő bolgár nyelvbe is, így aztán nem volt semmi akadály. Nyolczad napra Bulgária fővárosába gurult be a kocsi.

Itt új alkalmatosságról kellett gondoskodnia, mert fuvarosa szófiai bolgár ember volt s ez alkalommal nem szándékozott tovább utazni. De nem sokáig kellett várakoznia. A jó bolgár, ki Szófiába hozta, segített neki fuvarost is találni, ki elviszi Drinápolyba. Innen aztán gyerekjáték Konstantinápolyba jutni, mely város első állomása lett volna megkezdett nagy útjának. Konstantinápoly már többé nem Európa, habár a földet, melyen elterül, e világrészhez szokták is

számítani a földrajzírók. E város nemcsak a török birodalom fővárosa, hanem egyszersmind ragyogó, fényes kapuja is a mesés keletnek. Könyves házai, melyek a szultán és a basák palotáiban, meg a kolostorokban vannak gazdagon megrakva papyrus- meg pergament-tekeresekkel, rejtik magukban azokat az arab könyveket is, melyekre Göttingában Eichorn figyelmeztette, s a melyekben sok még ismeretlen útmuta-

SZÓFIA, A BOLGÁROK FŐVÁROSA.

tást vélt található tájékoztatóul nagy útjára. De mikor Drinápolyba ért, meghallotta, hogy Konstantinápolyban a pestis dühöng. Nem tartozott azok közé a lágy szívű emberek közé, kik a veszedelem árnyékában biztos halálukat szokták látni azonnal, de szükségesnek se tartotta, hogy életét ok nélkül kockáztassa, miután tudta, hogy Alexandriában mindazt megtalálhatja, mit Konstantinápolyban vélt fellelhetni. Útját tehát Drinápolyból Alexandria felé vette, hová sok hányattatás után meg is érkezett.

De a miért Konstantinápolyt kikerülte, azt itt megtalálta. A pestis javában dühöngött, azért

hát itt nem is szándékozott sokáig időzni. Rögtön azonban útnak nem indulhatott, mert nemcsak teste törődött el a hosszas utazásban, hanem anyagi segédeszközeiből is meglehetősen kifogyott. A véletlen Alexandriában összehozta egy Schäfer József nevű tiroli eredetű kovácsossal, ki házához fogadta és nemcsak a szükségességekkel látta el, hanem még némi útiköltséggel is, mikor egy sziriai hajóra ülve Alexandriát odahagyta,

Az ausztráliai államszövetség.

Ha a XV. század végén és a XVI. század elején készült legrégebb globuszokat megtekintjük, érdekes képet nyerünk annak a kornak földrajzi tudásáról és felfogásáról.

Az első földgömb, melyet Martin Behaim, a híres norimbergi kozmográfus készített 1492-ben, azokat a nézeteket tükrözteti vissza, melyek közvetlenül Amerika felfedezése előtt uralkodtak, s akkoriban általánosan el voltak fogadva.

Ezen a globuszon Amerika és a Csendes-óceán természetesen még teljesen hiányzik. Európa nyugati és Ázsia keleti partjai között a még ki nem kutatott Atlanti-óceán terül el, melyben a legszélsőbb, akkoriban ismert szigeteket: az Azórokat, a Kanárokat és a Cap-verdeket látjuk.

Ázsia keleti partjai előtt valami rejtelmes sziget, az u. n. Cipangu-szigete van feltüntetve, melynek kincséről és nemes fémekben és drágakövekben való gazdagságáról sokat regéltek a régi geográfusok és utazók.

Az Atlanti-óceánban azonkívül még két szigetet ábrázol ez a globusz: délen, Európától körülbelül akkora távolságban, a melyben a mai Venezuela fekszik, a regebéli szent Brandán szigetét, északon pedig az u. n. Insula antiliá-t.

A földnek lényegesen más képét adja már Schönernek földtekéje, mely 1515 körül készülvén, azokat a nézeteket tünteti fel, melyeket a kozmográfusok a XVI. század első két évtizedében vallottak.

Ázsia és Európa között a tengerben már meg vannak az újonnan felfedezett földségek. Az Antillák már be vannak rajzolva, de egyikök — Cuba-szigete — még mint külön, önkényesen felvett alakkal bíró földség szerepel. Dél-Amerika külön földrészt alkot: mint az u. n. Terra nova. A szent Brandán és az Antiglia mesés szigetei már eltűntek ugyan, de Cipangu-szigete még mindig meg van Cuba tőszomszédságában.

A magas északon látható Labradortól kezdve Amerika déli csücsügig a kontinens nem alkot egységes tömeget, a három átjáró, melyet akkortájt buzgón kerestek, mint biztosan létező, be van rajzolva s megszakítja a földség folytonosságát. Északon fel van tüntetve az északnyugati átjáró, melyről Cabot Sebestyén ábrándozott; az egyenlítő táján meglát-szik a középső átjáró, melyet Kolumbus utolsó útján keresett. Délen helyes sejtéssel egy tengersizorost tüntet fel; ez a mostani Magalhaës-szoros, melyet azonban csak későbbben, 1521-ben fedeztek föl. Amerika és Japán között csak keskeny sávolyban terül el a tenger, mivelhogy e kornak még sejtelve sem volt a Csendes-óceán valódi nagyságáról.

Mennyire változott a későbbi utazások folytán e földségek alakja! A Terra de Cubából Észak- és Közép-Amerika hatalmas földsége lett. A középső átjáró helyébe a Panama földszoros lépett és az Amerika és Japán között feltüntetett a megmérhetetlen Nagy-óceánra tágult.

De még valami különös földséget látunk meg Schönernek globuszán. A Magalhaës-szorostól délre egy alakjában Afrikára emlékeztető földrész tűnik szemünkbe a déli sark körül. Ez az u. n. Terra australis nondum cognita — az ismeretlen déli földrész, melyről azt hitték, hogy úgy helyezkedik el a föld déli sarka körül, mint az ó-világ nagy földtömegei az északi sark körül.

A régebb geográfusok előtt teljes két évszázadon át

hogy Kis-Ázsia partjain kössön ki. Aleppo volt célja, hova sok hányattatás után 1820 május 19-én meg is érkezett. Aleppóban is akadott egy Pohle Ignác nevű Csehországi kereskedőre, ki őt szívesen látta mindennel, sőt mikor egy karaván társaságában Bagdad felé útra kelt, nemcsak ázsiai ruhát adott neki el, hanem ajánlólevelet is egy Szvoboda nevű magyarországi születésű emberhez.

(Folyt. köv.)

Kitünővé egy szerencsés percz által is válhatunk; hasznos emberré a fáradságos évek tesznek.

Kemény.

kétségtelen volt ennek a déli kontinensnek a létezése; úgy vélekedtek, hogy nélküle lehetetlen volna a föld egyensúlya; azonkívül meg szívósan ragaszkodtak ahhoz a nézethez, hogy a teremtés tervének szimmetriája okvetlenül megköveteli a száraznak és víznek egyenletes eloszlását a föld felszínén.

A későbbi idő legnagyobb felfedező vállalatai a Terra australis felkutatására irányultak. A déli földrészt persze nem találhatták meg, de helyette felfedezték az ötödik földrészt: a mostani Ausztráliát és Polynéziát.

Valószínű, hogy már a portugálok pillantották volt meg Ausztrália kontinensét, biztosan tudjuk azonban, hogy 1606-ban egy spanyol hajós: Luis Vaez de Torres fedezte fel. 1605-ben indult el Callao perui kikötőből és délnyugatnak hajózott; de midőn szárazföldet nem talált, a Philippi-szigeteket iparkodott elérni. Így jutott el azokra a soká ismeretlen vidékekre, melyek Ausztrália és Ujguinea között vannak; a déli szélesség $11\frac{1}{2}^\circ$ -a alatt a Luiziád-szigetekre akadt s azok folytatásában Ujguinea keleti részének déli partját érte. Azután bátran áthaladt az Ujguineát és Ausztráliát elválasztó tengerszoroson, mely

AUSZTRÁL NÉGER.

csak úgy hemzseg a sok apró szigettől. Ezen átnyomulván, megpillantá a York-fok hegycsúcsait, melyeket ő szigeteknek tartott.

Teljes két hónapra volt szüksége, hogy keresztül-vergődjék ennek a tengeri útnak zátonyain és sekélyein; végre a Molukki-szigetekhez ért és 1607 május havában Manilába jutott. Utí feljegyzéseit a spanyolok gondosan titkolták a többi európai országok elől s csak 1712-ben kerültek a hódító angolok kezébe, kik a tengerszorost róla Torres-útjának nevezték el.

A XVII. században a hollandok vetették meg lábukat a hátsó-indiai szigeteken és részint innen, részint a Hoorn-fokon körül, melyet 1616-ban hajóztak körül először, járták be a Nagy-óceánt. 1642-ben jutott el nagy felfedező útján Abel Tasman Mauritiustól délkelet felé hajózva Van Diemenstand, vagy a mint most nevezzük Tasmánia déli partjához, melyet ő a kontinens déli csúcsának tartott és kimutatta, hogy a földég nem nyúlik egészen a déli Jeges-tengerig. Ugyancsak ez útjában ráakadt Ujzélandra is, melynek nyugati partjai mentén észak felé vitorlázott s a Barátság-szigeteket érintve, ívből nyugat felé kanyarodott és Batáviába visszatért.

Tasman Ausztrália északnyugati partjait Ujhollandiának nevezte el. Ezt a nevet azután soká az egész

kontinens jelölésére használták, újabb időben azonban az Ausztrália név váltotta fel.

Tasman felfedezései halála után lassankint felfedésbe mentek. Ennek oka főleg az volt, hogy az ausztráliai kontinensnek véletlenül nyugati partjaival ismerkedtek meg legelőbb, melyek, mivelhogy igen szegények a természet adományaiban, nem igen vonzották az európai hajózó népeket. Így esett, hogy azután jó soká szünetelt úgy a kontinens, mint az Oceánia kutatása is.

Csak a tudományos felfedező utazások korában bővültek ismereteink az ausztráliai szigetvilágról. Az angol Wallis és a francia Bongainville (1766) érdekeit messze túlszárnyalják James Cook-nak fényes sikerei, ki három világhírű útján (1768—1780) tudományos újfelfedezője lett Ausztráliának és Polynéziának. 1770-ben körülhajózta egész Ujzelandot és felfedezte az északi és déli sziget között a Cook-szorost. Azután kikutatta a kontinens egész keleti partját, melyet Ujdélwales névvel jelölt. A Bass-szoroson azonban nem hatolt át; ezt csak Ausztrália gyarmatosítása után 1798-ban, Tasmania körülhajózása alkalmából, Bass ismerte fel tengerszorosnak. A kontinens déli partvidékének utolsó darabját, a Spencer-öböllel, Flinders állapította meg 1802-ben.

A földrészt belső térségeinek kikutatása csak 1813 óta indult meg. 1829 és 1830-ban Sturt a Murray-Darling folyamrendszerét tárta fel és a következő években Mitchell őrnagy a mai Victoria-gyarmatot járta be, melyet jó földjéért Victoria felix-nek nevezett el.

Lassankint megkezdődött a telepítés is és az u. n. squatterek (nyájbirtokosok, gúnyosan birkabárók) új legelőik felkeresése végett messzire nyomultak a földrészt belsejébe. 1840-ben Eyre a pusztát Ausztrál-öböl mentén egészen Nyugat-Ausztráliáig hatolt.

A német Leichhardtnek, ki 1848-ban először kísérlette meg, hogy Sidney-ből kiindulva a kontinensen át nyugati irányban keresztül nyomuljon, híre vezetett. Az angol Burke is, ki Ausztrália belsején Melbourne-től a Carpentária-öböl felé, tehát dél-északi irányban átvándorolt, visszautazásán elpusztult (1816). Őt követte Mac Donall Stuart, ki több sikertelen kísérlet után 1862-ben Adelaide-ből kiindulva a földrészt belsején át az északi part mellett fekvő Port Darwin-ig hatolt. Stuart útirányában 1872 óta azt a telegráfkábel rakták le, mely Sidney-en keresztül Ujzélánddal is kapcsolatos.

Ausztrália nyugati felét több ízben keresztül-kasul bejárták; így Warburton 1873-ban, J. Forrest 1874-ben, Giles 1875 és 1876-ban. Mindezeknek az utazásoknak az a kevésbé kecsesítő eredményök volt, hogy Ausztrália belseje sivár pusztaság. Szerencsésebben járt Hodgkinson, ki 1876-ban a Carpentária-öböltől dél felé nyomulván elő, jó legelő területeket talált és Alexander Forrest, ki 1879-ben az északnyugati parton a Victoria- és Fitzroy-folyók között vízben gazdagabb térségekre bukkant.

Mióta Cook 1770-ben az ausztráliai kontinens partjára szállott, az angolok azt a felfedezőjök joga szerint tulajdonuknak tekintették. De 1788-ig egész Ausztráliát csak a benszültöttek lakták, európaiak még nem telepedtek le ott. De 1786-ban az angol kormány elhatározta, hogy a keleti parton, a Cooc-tól felfedezett u. n. Botany-bay mellett egy büntető gyarmatot alapít, melynek az volt a célja, hogy az anyaországot a börtönökben szerfelett felszaporodott gonosztevőktől megszabadítsák, hogy számukra megfelelő helyet teremtsenek, hol fölöttük veszély nélkül

örködni és fokonkint javítani lehessen és hogy a megjavult deportáltakból és az esetleg önként kívándorlókból idővel brit gyarmatot alkossanak. 1783. évi május 13-dikán egy 11 hajóból álló flotta a gyarmat kormányzójává kirendelt Arthur Phillip parancsnoksága alatt Portsmouthból elindult 200 tengerész-katonával, 600 férfi- és 250 nő-fegyenczel s a szükséges készletekkel és 1788 január 19-dikén a Botany-bay-ba ért.

De miután e pont alkalmatlannak bizonyult, jobb helyet kerestek és a tőle északra fekvő Port Jackson-ban meg is találták. Itt január 26-dikán a brit lobogót kitűzték és az akkori belügyminiszter után elnevezett Sidney városnak, mint a gyarmat közép-pontjának alapját megvetették. Egy hajósvászonból álló, hordozható sátor a kormányzó számára volt a város első kezdete. A kontinens egész keleti fele — a belseje persze csak névleg — alkotta az Ujdélwales-gyarmatot. Sidney-ből 1803-ban megkezdtek Tasmania gyarmatosítását. Ehhez, mint új büntető

gonosztevőket, mivelhogy itt szűkében voltak a munkásoknak. De 1867-ben ez is megszűnt.

A folyó év elejéig Ausztrália tehát hat egymástól teljesen független gyarmatból állott. Mindegyiknek az élén az Angliából küldött kormányzó volt; mindegyiknek külön alkotmánya, két (felső és alsó) házból álló parlamentje és felelős minisztériuma volt.

A törvényhozó tanács, melynek tagjait egyharmad-részen a kormány nevezi ki, kétharmadát pedig a nép választja, dönt a gyarmat bevételei és kiadásai fölött, megszabja a vámokat, törvényeket alkot stb. A korona befolyása csak egyes kinevezésekben, a kormányzó és az anyaország vétő-jogában érvényesül, de mivel az utóbbival nem sokat törődnek, valójában nagyon csekély. Brit katonaság nincsen, a gyarmatok 10,000 főnyi önkéntes csapatot állítanak.

A XX. század kezdetével, 1901 január 1-jén az ausztráliai gyarmatok fejlődésöknek új stádiumába léptek. Követték azt a példát, melyet az észak-amerikai brit gyarmatok nekik adtak, midőn 33 évvel

A COLLIN-STREET MELLBOURNBAN.

gyarmat, 1829-ben Nyugat-Ausztrália és 1836-ban Dél-Ausztrália, a déli part közepén, járult.

Önkéntes gyarmatosok eleinte csak nagyon szórványosan jelentkeztek. Akkor valami váratlan dolog történt. Az a kevésre becsült föld, melyet pusztán csak a juh- és marhatenyésztésre gondoltak alkalmasnak, egyszerre a föld egyik leggazdagabb vidékének ígérkezett. 1851-ben Ujdélwales-ben és Victoriában aranyat találtak. A hegyvidék és a folyó-medrek alluviuma színarany homokot és szemcséket tartalmaz mélyebb rétegeiben, sőt nagyobb rögöket is találtak; a legnagyobb 84 kg. súlyú volt. Nyomban a világ minden részéből tödultak oda a kalandor emberek, kik hirtelenül és könnyű szerrel akartak meggazdagodni.

A folyton növekedő bevándorlás folytán Ujdélwales csakhamar három részre oszlott; 1851-ben a délkeleti szögletéből Victoria-gyarmat lett és 1859-ben nagyobbik északi fele Queensland néven szakadt el az anyagyarmattól.

Miután az önkéntes gyarmatosok csakhamar protestáltak a deportáltak további telepítése ellen, 1852 óta csak a nyugati telepítvényekbe szállították a

előtt a «Dominion of Canada» nevű konföderációvá egybeolvadtak; a folyó év elejétől fogva egy a brit fennhatóság alatt álló államszövetségé egyesültek, melynek neve most «Commonwealth of Australia» (Ausztráliai államszövetség).

A hat gyarmat eddig nemcsak területileg volt elkülönítve, de gazdaságilag is más-más úton járt, egyik sem törődve a másikával. Mindegyik saját pénzügyi viszonyainak megfelelőleg külön-külön vámrendszert hozott be; vasútjainak kiépítésénél egyik sem volt tekintettel a szomszédos területek vágányszélességére; mindeniknek külön-külön képviselője volt az angol kormánynál Londonban s egyik a másikat külföldnek tekintette. Csak nagy ritkán történt, hogy bizonyos dolgokban egyértelműleg s közösen jártak el.

Több ízben, de mindannyiszor sikertelenül történtek kísérletek, hogy az egyes gyarmatok anyira szétágazó törekvéseit egyesítsék s egy közös cél felé tereljék; hogy az egyes gyarmatok kiküldöttjei oly ügyekről, melyek az összes gyarmatok érdekében vannak, közösen tanácskozzanak s ezek tekintetében szövetségbe álljanak össze.

1897-ben végre az egyes gyarmatok miniszterelnökei egy szövetségi tervezetet dolgoztak ki, melyet ugyanazon év április havában Délaustrália fővárosában, Adelaide-ben, a szövetséggyűlés elé terjesztettek, mely azt egyhangulag jóváhagyta.

Az ennek alapján kidolgozott törvényjavaslatot 1898 július 27-én az egyes gyarmatokban, Svájc mintájára, általános népszavazás alá bocsátották, s a szavazók többsége azt el is fogadta.

A következő év június havában az alkotmány tervezetét Angliába küldték, hogy az anyaország jóváhagyását kinyerjék s ezt a tervezet csekély módosítása után meg is kapták. Így a «Commonwealth of Australia», melynek területe 7,627,897 km. és lakossága kerek számmal négy millió, befejezett ténynyé lett.

Az új alkotmány értelmében a szövetség élén egy a korona által kinevezett főkormányzó áll. A végrehajtó testületet alkotja egy legfeljebb hét tagból álló

gádott törvénytől jóváhagyását, a koronához való fölebbezésnek van helye.

Választó minden 21 éves férfiú, ki három évig a Commonwealth területén lakott, brit alattvaló, Ausztráliában született, vagy öt év óta honosítva van.

Az egyes gyarmatokban, melyeknek neve ezentúl: *állam*, megmarad a kormányzó, a felső- és alsóház, de a közigazgatási és végrehajtó hatalmukat korlátozzák. Az alkotmány az ausztráliai legfelsőbb törvényszék védelme alatt áll, mely egy fő- és legalább két csak a szenátus és képviselőház határozata alapján elmozdítható bíróból áll.

Az új államszövetség fővárosának az alkotmány értelmében Újdélwales *állam* területén belül kell lennie és pedig 160 km.-nél nem kisebb távolságban, és az é.-amerikai Egyesült-Államok mintájára egy provinciát kell képeznie.

A szövetségi főváros helyének megállapítására biztost neveztek ki, a ki Újdélwales kormányának be-

AUSZTRÁLIAI ÖSBENLAKÓ KUNYHÓJA.

és a főkormányzó által kinevezett miniszterium. A törvényhozó testület a szenátusból és a képviselők házából áll. A szenátusba mindegyik gyarmat hathat képviselőt küld; hat évre választott tagjainak száma tehát összesen 36. A képviselőházba Újdélwales 26, Victoria 23, Queensland 10, Délaustrália hét, Nyugatausztrália és Tasmania együttvéve öt-öt, összesen tehát 76 tagot választ. A mint a szenátust, úgy a képviselőház tagjait is, még pedig három évre, egyenesen a nép választja.

Mindkét háznak egyforma törvényhozó jogai vannak; új adókat azonban csak a képviselőház hozhat javaslatba.

A szenátus a képviselőháztól elhatározott s neki beküldött törvényeket elfogadhatja, vagy módosíthatja, vagy el is vetheti, anélkül azonban, hogy a képviselőházat ezzel megkötné. Ha az utóbbi másodszor is ugyanabban az értelemben dönt és a szenátus megint ellenkezik, a főkormányzó mindkét házat felcszlathatja s új választásokat tűzhet ki. Ha még akkor sem jön létre megegyezés, akkor a két ház együttes ülésben tárgyal és szótöbbséggel dönt. Ha a főkormányzó megtagadja a mindkét ház által elfo-

terjesztett jelentésben három helységet hozott javaslatba; az egyik a Sidney-től körülbelül 300 km.-nyre nyugatra fekvő, 4000 lakóval bíró Orange város; a második Yasz város, mely Sidney-től körülbelül ugyanakkora távolságban délnyugatra fekszik és 2000 lakóval bír. A harmadik a Victoria állam határához közel, Sidney-től délnyugatra 500 km.-nyire levő, 1500 lakost számláló Bombala városka, melynek ugyan dírek vasuti összeköttetése nincsen, de Sidney-től, a tőle délnyugatra fekvő Eden kikötőn át könnyen elérhető. Fekvése gyönyörű, jelentékeny tengerszíni magasság éghajlatát a legkellemesebbé teszi egész Ausztráliában és azért a kormánybiztos e helyet különösen ajánlja.

Az államszövetség életbelépését fényes ünnepekkel ülték meg az év elején Sidney-ben, melyeket a mostani angol trónörökösnek, a Yorki hercegnek és nejének meg kellett volna nyitnia. De az angol királynő halálos betegségére való tekintettel e terv elmaradt. A trónörökös helyett a szövetség új főkormányzója, az Earl of Hopetoun, a pompásan feldíszített ünneplő helyen az új államszövetséget az angol korona nevében proklamálta és az alkotmányra meg-

esküdt az általa kinevezett szövetségi miniszterek, a kormányzók, az államok miniszterei és legfőbb tisztviselői jelenlétében. Az ünnepély fényét emelte ezer, minden fegyvernembeli katonának, az indiai csapatok és az ausztráliai önkéntesek küldöttségeinek jelenléte. Mindannyian Újdélwales állam vendégei voltak, mely az ünnepségek költségeire 4.800,000 koronát szavazott meg.

Igy történt meg az a nevezetes történelmi mozzanat, mely az ausztráliai gyarmatokat egymással s az anyaországgal szorosabb kapcsolba fűzte és megint egy tekintélyes taggal toldotta meg a brit világbirodalom bámulatos szervezetét. Az új államszövetség megalkotása a gyarmatok részéről indult ki, mert meg vannak róla győződve, hogy jobb, ha egy hatalmas birodalom tagját, mintsem gyenge, önálló államot alkotnak.

Still Nándor.

ZENE.

Rovatvezető: Recht Sándor.

Iskolai énekarok.

Minden embernek az öröme és bánata, keserősége és vígsága kifejezésre talál a zenében, az énekben. Vannak fogalmak, melyek csak egy-egy ember lelkében keletkeznek s találnak visszhangra. Vannak költemények, a melyek csak egyes ember lelki világát, érzéseit s gondolatait tükröztetik vissza; épen így vannak dalok is, a melyek az egyes ember lelkében találnak visszhangra. A physikából tudjuk, hogy vannak hangok, melyeknek a rezgése más rokon hangokat együttrezgésre bír, úgy hogy ha valamely szobában pl. a hol zongora áll, egy hangot megszólaltatunk, a zongora hurjai között bizonyára találkozni fog egy vagy több is, mely a megszólaltatott hangra szintén hangzani kezd. Ilyen zongorához lehetne hasonlítani az emberi lelket is, melynek finom húrjai között mindig találkozni fog egy-kettő, mely a kívülről adott hangban rokonhangzású hangra akad s azzal együtt fog rezegni. Vannak azonban olyan kívülről adott hangok is, melyek az emberi léleknek egész csodálatos hangszerét rezgésbe tudják hozni; vannak olyan dalok, olyan énekek, melyek minden ember egész lelkét felhangzásukkal együtt hangzásra buzdítják: ezek a *vallási és hazafias énekek*.

A vallási énekek, a templomokban felhangzó himnuszok Isten dicsőítésére s az emberi lélek megkönyebbülésére szolgálnak. Vannak pillanatok, mikor az ember lelkét nem elégíti ki a csendes, az áhítatos imádkozás. Vannak percek, a mikor az ember lelke emelkedni, együtt szárnyalni kíván az orgona hatalmas hangjaival. A lélek eme kívánságát a hang veszi gyöngéd szárnyaira s repül vele minden légen át a Mindenható számolyához. Ezek azok a magasztos percek, melyekben a vallásos dal, a himnusz, az énekelhető imádság születik.

Mily keserves az a tudat, hogy vannak emberek, kik e Perez élvezetében nem részesülhetnek soha, kik nem lehetnek részesei e legtisztább röldi gyönyörűségnek. Nem lehetnek, mert sohasem tanulták a módját, hogy miképen lehetnének, nem lehetnek, mert az iskolában nem találta meg a módját annak, hogy megtanulhassa. Mert az iskolában nem volt énekar, a hol alkalma lett volna idejében, fogékony lélekkel és észszel, vallása himnuszait elsajátítani. Az iskolai énekar megadná minden egyes tanulóknak e szép alkalmat. Megtanítaná nemcsak a himnuszokra,

melyekben Isten dicsősége és a saját fohászuk foglaltatik, de azokra is, melyekben a hazáról, a mindnyájunk édes szülejéről zeng az ének.

Nincs olyan ember a világon, ha csak nem elvetemült világfelforgató, a kinek szíve e szóra: haza, ne dobogna hevesebben. Minden ember agyában százképzetet teremt s lelkében ezer gyöngéd érzelmeket fakaszt e szó. A száz képzet nyomán, az ezer lelkesítő érzelméből teremnek a legszebb virágok: a szeretet, a lelkesedés, a bátorság, az önfeláldozás. A hazafias dalok tárgyul e szent érzelmeket bírják. Ezeknek az éretnyeknek a dicsőítése az ő feladatuk s bennük majd a honfű, majd a lelkes öröm nyer kifejezést. Olyan hangjai vannak hát a hazafias daloknak, melyek minden igaz ember lelkében lakoznak s melyek minden igaz ember keblét megszólalásra, együtt rezgésre, szívét dobbanásra bírják. Óriási kincse ez az embernek, épen úgy, mint a vallás vigaszt adó dalai, melyet pénzzel megfizetni nem lehet, melyet azonban mindenki birtokába vehet, a kinek lelkében csak egy cseppje is lakozik a szép iránti szeretetnek. A dalok megtanulásával még nem volna kimerítve az iskolai énekarok által megszerzett élvezetek sora. Vagyis a tanulás nem ott kezdődne, hogy elsajátítjuk e dalokat, de ott, a hol igyekszünk egyáltalában megtanulni *kottáról énekelni* s a hol tudunk már *együtt énekelni*. E kettőben sokkal nagyobb vonzóerő lakozik, sem hogy azt felületes említés útján megérthetnők. A kottáról való éneklés, vagy a mint műnyelven nevezzük «olvasás» nehéz mesterség, de egy egészen új világot nyit meg számunkra: a kották világát. A ki egyszer megtanulta azt, hogy az előtte fekvő kottát minden egyéb hangszer segítségével nélkül le tudja énekelni, az előtt nem titok többé a világ semmiféle komplikált kottája. Nincs titka előttünk a kották világának, mert gyakorlás útján oda juthatunk, hogy első látásra az előttünk fekvő kottát lelki füleinkkel a szó teljes értelmében halljuk. Így megismerkedhetünk a zenének legnagyobb kincseivel. Mert a karénekekre írott művek legnagyobb része, a zeneművészet soha nem hervadó babérai.

Háromféle karéneket különböztetünk meg. Az egyházi énekek. Ez a legnagyobb része a világirodalom halhatatlan zeneszerzeményeinek. A XVI-ik század elejétől kezdve minden nagyobb zeneszerző igyekezett a vallási áhítatnak, az Örökkévaló imádatának, vagy a szentírás megörökítésének szolgálatában megteremteni ama művét, melylyel maga s az egész emberiség legméltóbban fordulhatott az Úr felé.

Hatalmas pápák s világi fejedelmek, de sőt még egyes kisebb hercegségek urai is uralkodásuk alatt nagy gondot fordítottak arra, hogy templomaikban magas színvonalon álljon az Isten tisztelete s ha voltak, kik mesés áron oltár-képeket s falfestményeket szereztek, hogy az Isten háza minél fényesebb legyen, voltak, még pedig nagy számmal, olyanok is, kik szintén nem kimélték a költséget arra, hogy templomaikban a hívők lelkét a számos énekar nagy zeneszerzőktől írott kompozíciók által vigyék közelebb Istenökhöz. Ebből, vagy jobban ezekből az időkből származnak a karénekek gyöngyei. Melyeket megismeri minden művelt embernek épen úgy érdekében állhat, mint megismerni a festményeket. Ha van nemesítő hatása a szépnek, úgy van annak nemesak akkor, mikor színek vagy alakok tüntetik elé, de akkor is, mikor hangok rejtik magukban. Mert a mi a festményben a színek harmóniája, az alakok arányos összeállítása: az a karénekekben a hangok és az ezekből alkotott szólamok harmóniája. A csodálat-

san jóleső összhang ép úgy nemesíti a szívet s gyönyörködteti a lelket, mint a színek és formákban megnyilatkozó szép.

S ez az egész világa a szépnek nálunk el van zárva a népesség legnagyobb része elől, mert ezt csak olyan úton lehet elérni, ha az iskolában megtanulva a karban éneklés mesterségét, életünk későbbi folyamán a kapott tanulmányok alapján képesek vagyunk elérni mindent ezen a téren, a mit kívánunk.

De nemcsak az egyházi dal irodalmát ismerhetnők meg, ha karéneket tanulnánk. Mert a zeneileg szép nemcsak azokban van örök időkre megőrizve, hanem a világi énekekben is.

A szó előbb születik mint a dal, de viszont a dal magasabb szárnyalást ad a szónak. Költemények előbb láttak napvilágot, mint az áriák. De az emberi lélek legmagasabb felbuzdulásában éppen olyan hiányos az egyik, mint a másik, ha külön állanak. Vannak lelki állapotok midőn nem elégséges a hangulat kifejezésére csak a szó, vagy csak a dal. Együtt kell felhangzani a kettőnek, hogy méltóan fejezze ki akár a túlszorongó elragadtatást, akár a mélységes bánatot.

Lakodalomban, vagy temetésen, vagy a honfiumi lelkesedés kitörésénél nincs szó dal nélkül s nincs ének szöveg nélkül. Az életnek minden ilyen mozzanata megköveteli a maga megzenésített himnusát, olyat a mely minden egyes az eseményben résztvevő lelki állapotát híven kifejezi. Ott azonban, a hol többen kell hogy együtt énekeljenek, nem lehet, nem szabad hogy az ének egyhangú legyen. A legprimitívabb fajtája volna az együtt éneklésnek az egy szólamú ének, midőn minden résztvevő egy és ugyanazt a dallamot éneкли.

Mennyivel magasabb az, ha a lelkesítő dalban pl. nemcsak maga a melódia hangzik fel, hanem felhangzanak a dallal egyidejűleg az akkordok is. Ha a fődallamot kísérik oly mellékdallamok, melyek azt színezik, erősítik, annak világítást és árnyékolást kölcsönöznek. Ha nemcsak ének hangzik, de karének is. A melódia mellett felhangzó akkordok az egész ének belső világát tüntetik fel. Ha például látok egy szép férfit, mondjuk egy görög szobrot, lelkesedem a nemes vonásokon, azoknak a szemlélete gyönyört okoz, jól esik a szememnek, mennyivel inkább lelkesednék azonban érette, ha az a szobor megszólalna s feltárná az ő lelkét, melyben ép oly nemes érzések lakoznak, mint a milyeneket az arc szép vonásai elárulnak. Mennyivel inkább tisztelném és becsülném, ha megszólalva elárulná, hogy az a tiszta és nemes gondolkodás, melyet a magas és egyenes homlok elárul, tényleg megvan az ő lényében. Ezt a belső lényet, ezt a nemes és szép gondolkodást árulja el nekünk a melódiával együtt felhangzó harmonia, a fődallamot kísérő mellékdallamok. Az «Isten áldd meg a magyart» vagy a «Rákóczi indulót» nem ismerjük addig, míg annak csak a melódiáját ismerjük, nekünk a harmoniakban, melyek ezekben felhangzanak, kell megismernünk a magunk hazafiasan érző szívünk dobbanását, agyunk nemes gondolkodását.

Az egyházi és világi karénekeken kívül meg kell említenünk a népdalok karénekeit. A két előbbi mellett nem megvetendő sem mennyiségre, sem értékre nézve. Mindezen karénekekben az együtt éneklés, az «olvasás» mellett a fővonzó erő. Mert az együtt éneklés nemcsak a szép harmoniak létrehozására alkalmas, de az együttérzés felbuzdítására is. Hatalmas eszköz az összetartozandóság tudatának felkeltésére és táplálására.

Nincs ember, kinek ez érzés jól ne esnék, nincs alkalom mikor ne éreznők ez érzés szükségét.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Április 11-dike a középiskolákban.

A szakolczi kir. kath. gimnázium és az államilag segélyezett községi felső leányiskola a zeneműkedvelők közreműködésével április 13-dikán ünnepélyt rendeztek az 1848-diki törvények szentesítésének emlékére. A szép műsor kiemelkedő pontjait Kocsay János gimnáziumi és Kropácsy István leányiskolai igazgatók beszédei képezték.

A pozsonyi kir. kath. főgimnázium április 11-ikén fényes ünnepélyvel ülte meg a törvényszentesítés évfordulóját. Az ünnepet Hegedűs István tanár úr beszéde nyitotta meg, melyet azután szavalkatok és énekszámok követtek.

A losonci főgimnázium április 16-dikán ünnepelte meg a törvények szentesítésének ünnepét. Az ünnepi beszédet Gresits Miksa igazgató úr mondotta el, majd jutána Gellért Samu VII. oszt. tan. szavalt. Az ünnepélyt az ifjúsági zenekar fejezte be.

A soproni Láhne-féle nyilvános főgimnázium az április 11-diki nemzeti ünnepet szintén szépen ünnepelte meg. Az ünnepi beszédet Kiss Pál tanár úr mondotta el, törvényiszteletre és a király iránti hűségre buzdította a hallgatókat. A műsoron ezenkívül zeneszámok és szavalkatok szerepeltek.

A szegedi kegyesrendi főgimnázium önképzőköré április 11-dikét a következőképp ünnepelte meg: Az énekkar a «Nemzeti zászló» cz. dallal nyitotta meg az ünnepélyt. Pollák József VII. oszt. tanuló Szávay Gyula «A szegedi honvédelméknél» cz. költeményét szavaltta el. Az ünnepi beszédet Tarján Sándor VIII. o. t. mondotta el. Szűts Endre VIII. o. t. pedig nagy hatással adta elő Szász Károly egyik ódáját. Az énekkar végül a «Szózat»-ot énekelte.

A váci főgimnázium önképzőköré április 11-dikén díszgyűlést tartott, melyen Varju János tanár úr mondotta el az ünnepi beszédet. Az ünnepélyen az ifjúsági zene- és énekkar is buzgón részt vettek.

A temesvári állami főgimnázium április 11-dikét fényes ünnepélyvel ülte meg. A tartalmas megnyitó beszédet dr. Schönvitzky Bertalan igazgató úr mondotta el. Grün Sándor a «Nemzeti dal»-t szavaltta el, utána Göbel Gyula, Stádler Béla, Lászy Rezső is hazafias költeményeket adtak elő. A szép ünnepélyt a «Hunyadi-induló» rekesztette be.

A temesvári rom. kath. főgimnázium április 11-iki ünnepélyén főtisztelendő Cseh Lajos tanár úr méltatta a 48-diki eseményeket és az ifjúságot szívhez szóló szavakban hazaszeretetre buzdította.

Diák-mulatság. A győri bevezetés főgimnázium április 21-dikén segélyalapja javára fényes hangversenyt rendezett. A 12. gyalogezred zenekarának nyitánya után Vörösmarty «Czillei és Hunyadiak» cz. tragédiája került színre Klug Alajos és Hermann M.-mel a főszerepekben. Ezután a főgimnáziumi énekkar. majd meg ez a katonazenekarral együtt a «Czigány-kar»-t adták elő. Ezt Csiky Gergely vígjátéka, «Mukányi» követte, melyben különösen a czímszerepet játszó Tomanóczy József VII. és Polgár György VIII. o. tanulók keltek nagy derűtséget. A «Hunyadi-induló» pedig bezárta a sikerült hangverseny műsorát, mely a jótékony célznak 800 koronát jövedelmezett.

Gyászhr. A szakolczi kir. kath. gimnázium tanulóifjúságát súlyos veszteség érte. Tehetséges növendékét veszítette el április 4-dikén: Csápek Rezső III. oszt. tanulót. Nyugodjék békében!

Önképzőkori krónika. A kaposvári állami főgimnázium «Virág-kör»-e április 14-dikén ülést tartott, melyen Tünczer M. VII. o. tan. munkáját («A rövidlátásról») a bírálók elfogadták. Szavalkattal Ring A., Nyulassy E., Simon L. VII. és Keutzler Hugó VI. oszt. tanulók szerepeltek. — A szegedi kegyesrendi főgimnázium önképzőköré április 14-diki ülésén Makai Endre VIII. o. tan. sikerülten szavalt. Idősebb Nagy István VII. oszt. tanuló értekezést olvasott fel. Venetianer Frigyes VII. o. t. pedig Pallmann Péter VII. o. tan. dolgozatát dícsérte meg. Ezenkívül volt még egy szavalkat és egy bírálat. — A nagyváradi prem. főgimnázium ideai pályázatának eredménye igen örvedetes volt. A széptudományok köréből hirdett pályadíjat Személyi K. VIII. o. t. nyerte. Az irodalmi pályázatnál díjat nyertek: Remess László és Alliquander K. VIII. o. tanulók. Történelmi munkával díjat nyert Horváth Jenő VIII. o. tan. A természettudományi pályázatnál díjat nyertek: Géczy Imre VIII., Fekete Sándor és Beczkay Jenő VII. oszt. tanulók. Eredeti költemény igen sok érkezett be. Díjat nyertek: Bodó László VIII., Beczkay Jenő VII. oszt. tanulók és még többen. A műfordításnál valamennyi díjat Alliquander K. VIII. o. tan. vitte el. — A temesvári rom. kath. főgimnázium önképzőköré április 14-dikén ez évben tizedik és egyszersmind utolsó gyűlést tartotta, a melyen a beérkezett művek fölött bírálatokat tartottak. Ürményi Géza VI. o. tan. érzéssel szavalt Petőfi S. «A rab» cz. költeményét. Dömök István VIII. oszt. tanulónak egész évi buzgó működéséért a kör jegyzőkönyvi köszönetet szavazott meg. — A gyöngyösi állami főgimnázium «Vachott-kör»-e április 13-dikán tartotta rendes ülését, melyen Balog Lajos ifj. elnök szabad előadást tartott Schillerről és drámaköltészetéről. A kör a szorgalmat méltányolva, a második rangfokozatra minősítette a dolgozatot. Waldner Fülöp VIII. o. tan. elbeszélését a kör jegyzőkönyvi dícséretre méltatta. — A budapesti V. ker. állami főgimnázium matematikai és természettudományi társasága április 21-diki ülésén Gonda Illés VIII. o. t. a «Bohjaiak»-ról olvasott fel. Rónai Béla VII. o. t. meg az egyszerű gépekről értekezett.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Széchy Mária új kiadása. Dóczi Lajos munkáinak végleges kiadásából most jelent meg Széchy Mária, mely a Faust-fordítás és a Csók után a Lempel (Wodianer) czég kiadásában megjelenő díszes sorozat harmadik kötete. A végleges kiadásban Széchy Mária második kiadást ért. Kis nyolczadrétű alakban, finom velin papíron jelent meg, modern metszésű, új antik betűkkel, fekete-kék nyomásban, stilszerű kiállításban. Fűzve antikstíliú borítékkal, kötve művészi kivitelű szín- és aranynyomatú díszkötésben, arany-metszéssel. Ára fűzve 4 korona 50 fillér, kötve 7 kor. 50 fillér.

A Középkor. Sokáig nevezték a Középkort a sötétség századainak. Ujabbán mind élénkebben fordul feléje a közfigyelem, mert belátták, hogy a Középkorban rakták le az Uj-kor minden elemének alapjait. A mi társadalmunknak, műveltségünknek, művészetünknek minden eleme már meg van a Középkorban, melynek jellemét vallásos érzésében kell keresnünk. Minden eszme a hit és a vallásosság szolgálatában áll. Hadjáratai, költészete, művésze, egyszóval minden nevezetesebb mozzanata ezzel van

kapcsolatban. Erről a korról ír a Nagy Képes Világtörténet V. kötete, a melyből most jelent meg a 97. és 98. füzet. Az egész nagy mű 12 kötetből fog állani, szerkesztője dr. Marczali Henrik; az V. kötetet dr. Mika Sándor írta. Az illusztrációkra is nagy gondot fordítottak. Egy kötet ára díszkötésben 16 korona, kapható füzetenként (a 60 fillér) és havi részletfizetésre is a kiadó-társulatnál, Révai Testvérek Irod. Int. Részvénytársaságnál, Budapest, VIII., Üllői-út 18. szám.

SAKKJÁTÉK.

Rovatvezető: Exner Győző tanár.

A 14. feladvány megfejtése:

Vh1—e1 (9 változat).

15. sz. feladvány.

Ludányi Antaltól Szolnokon.

Világos: Ke7; Ve1; Bg8; Fa1 és a8; Hf6 és g7; gy d2, d6, f2, g3, h4 és h5.

Sötét: Ke5; Vd4; Fe8; Hb7 és f7; gy d7, d3 és e2.

Világosan a lépés sora s a második lépéssel megmattolja sötétet, bármiképpen védekeznek.

(A megfejtés beküldésének határideje egy hét.)

15. sz. játék.

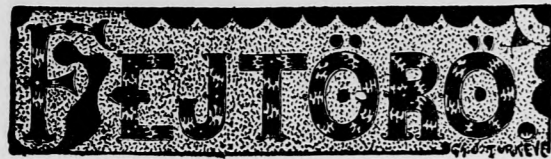
Világos:	Sötét:	Világos:	Sötét:
Medley.	Smith.	Medley.	Smith.
1. d2—d4	d7—d5	12. c4×d5	Hf6×d5
2. c2—c4	e7—e6	13. Vh4—g3	Fc5—f8
3. Hb1—c3	Hg8—f6	14. Hc3—b5	Ba8—c8
4. e2—e3	e7—c5	15. Hb5—d4	b6—b5
5. Hg1—f3	Hb8—c6	16. Ff1—e2	Vd8—a5+
6. a2—a3	a7—a6	17. Ke1—f1	Va5—d2
7. b2—b3	b7—b6	18. Ba1—b1	Vd2×b2
8. Fc1—b2	c5×d4	19. Bb1×b2	Bc8—c1+
9. Hf3×d4	Hc6×d4	20. Fe2—d1	Bc1×d1+
10. Vd1×d4	Ff8—c5	21. Kf1—e2	Hd5—c3±
11. Vd4—h4	Fc8—b7		

Erre az érdekes és tanulságos játékra Mayer Károly székesfehérvári apátkanonok úr volt szives a rovatvezetőt figyelmeztetni. Valóban érdemes a föllevevőre és könnyebb érthetőségénél fogva alkalmas az ifjúság számára. A játsszó felek a XIX. évszáz közepe táján ismert nevéek voltak.

Hírek. A székesfehérvári sakköző-társaság versenyt tizenöt résztvevő közül e rovat vezetője lett az első; megnyert minden játékot, noha minden ellenfelének előnyül kellett adnia a b1-en álló huszárt. A második Berényi István, a harmadik egyenlő eredményvel Vasverő Schmidt Rajmund és Lukács László lettek.

Üzenet. Megyeri Kálmán, Budapest. Pillsbury a párisi tornán mind Schlechter, mind Csigorin ellen nyert. E rovat vezetője Münchenben Olland és Krüger ellen vesztett, Edelheim ellen nyert, Swiderskivel szemben pedig játéka remis lett.

A sakkrejtvényt egészen vagy részben helyesen fejtették meg: Horváth Béla, Benkő Gyula, Lázár Bertalan, Rosenberg Sándor. ifj. Kristóf József és Klein Vilmos.

Jelige: Fejtőrő az elme sportja.

Számítási kérdés:

Oszzuk 72-t két oly részre, hogy ezek négyzetgyökeinek összege maximum legyen.

Földrajzi kérdés:

Hogy nevezik eredetileg Thessalia ős hegylakóit, kik durva és nyers emberek voltak és bikavadászattal foglalkoztak? Némelyek innen származtatják nevüket, mely bikaölőt jelent, míg mások újabban a hindu Gandharvakkal azonosítják. Thessalia erdeiben paripán nyargalva hajszolták a bikát s ez adott okot a későbbi regére, mely szerint ők a félig emberi, félig lótestű óriások.

Történelmi kérdés:

Hogy hívták a dákoknak azt a királyát, aki birodalmát a Dunán túlra akarta kiterjeszteni s a fajrokon parthusokkal és jazygekkel szövetségbe, Moesiában több éven át sikeres harcokat a rómaiak ellen? Hódításainak Trajanus vetett véget, ki 101-ben elfoglalta Dáciát s a dák királyt meghódolásra kényszerítve, fővárosába, Sarmizegetusában római őrseget helyezett el.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1901. május 5.

29. számban közölt fejtőrő kérdések megfejtése:

Földrajzi kérdés: Lébény. Képrejtvény: Háború a béke alapja.

Helyesen fejtették meg: Reimann Ernő, Hild Lajos, Radó Nándor, Pössel István, Kohn Benő, Bohn István, Tőreki Aladár, Popper József, Blahunka László, Papp Szász Tamás, ifj. Szóts Farkas, Horváth Béla, Hoensch Gusztáv, Adám Ferencz, Szigeti Endre, Neoschil Antal és Sándor, Znojemszky Nándor, Kovács Aladár, Fink Tibor, Kardos János, Dömötör Lajos, Zubor Imre, Ajtay Géza, Lőrincz Ferencz és Dezső, Kellner Sándor, Csada Richárd, Köszler Arthur, Donáth Géza, Makay Pista, Kutlik Félix, Przybilla Jenő, Kuffler Pál, Akay Elemér, Kuzma Albert, Blau Miksa, Borosnyay Oszkár, Neumann Feri és Kárcsi, Szögyény I.

A kitűzött könyvjutalmat (Jakab Ödön: «Székely történelmi») Kovács Aladár temesvári előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

K. F. (Pozsony.) A hiányzó számot elküldöttük. — Kohn Benő. (Halas.) Szeretne valamelyik olvasótársával tájképes levelező-lapokat váltani. — Ha az önképzőkör főjegyzője beküldi a tudósítást, közzé tesszük. —

«Szerény.» (Nemzeti ima.) Kivánságnak szép és dicsőretes, versnek gyöngé és kezdetleges. — A virág. Száraz és lapos próza, melyet kétszer annyi rím sem tudna verssé tenni. Így hát kérését a legjobb akarattal sem tehetjük sem egészében, sem töredékében közzé. — Hervadó hazámhoz. Az ütemek kifutják, a rimek gyöngék, a tartalomról nines mit mondanunk. Olvasson és ne írjon verset! — «Vitatkozók». Debreczeni kollégiumi tanuló. — Fink Tibor. Mintegy húsz folytatása lesz, tehát csaknem az év végéig tart. Sokat tanulhatnak belőle. — «Páris». 1. Államköltségen nem mehetnek, erre nézve nincs megfelelő alap. Kárba vezetett fáradság volna a kérvény benyújtása. 2. Az attól függ, hogy melyik útvonalat választják, s meddig időznek itt vagy ott útközben. Minden kérdésükre adhat részletes felvilágosítást egyik olvasótársuk: Erdői Károly (Debreczen, kollégium), a ki harmadmagával ezt az útát Párisig gyalog megtette. Forduljanak hozzá. — G. M. Rejtényei nem váltak be. — Ignotus discipulus. Nem közölhetjük. — Gedeon Andor. (Hosszúfalu.) Ily című regényt a szerkesztő nem írt. — 249. sz. előfizető. Kérdéseit oly tárgykörből választja, hogy arra megfelelni hamarosan nem lehet. Az országos statisztikai hivatal adhatna önnek adatokat, mi a legjobb akarral sem tehetjük. Ilyenmü pályázatnál kifizetésnél bizonyára voltak tekintettel arra is, hogy az adatokat a tanulókra nézve hozzáférhetővé tegyék. — Sz. A. («A barátság»). Fordítása száraz, lelketlen próza. Így Bodenstedtet nem szabad fordítani. Az ön nevének magyarosítása nem oly közérdekű esemény, hogy közhírré tehetnők. Ezért nem teljesíthetjük kérését. Az a paródia külön kiadásban nem jelent meg, ha a löcsei főreálisokla értesítőjében nem nyomtatták ki. — Mészáros Károly. (Kaposvár.) Nines semmi baj. — Pössel István. Mindazok, kiknek a nevével a lapban valamely cikk végén vagy elején találkozunk, a mi munkatársunk. — Vizsgálatra készülő. Az életrajzok s a művek tartalmának a kézikönyvből való megtanulása korántsem elég. A ki olvasmányok nélkül tanul irodalomtörténetet, az nem tud abból semmit. Az ítéleteket mástól veszi kölcsön, a művek tartalmát elfeledi, s önálló ítélete későbbben sem lesz. Olvasson minél több érdemes munkát, annak mindig nagy hasznát fogja látni.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

KENYÉR ÉS BECSÜLET

REGÉNY

A felserdült ifjuság számára.

IRTA

GAAL MÓZES

Ara füzve 3 korona.

!! Megjelent !!

Lombfüreszeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kellek és díszvasalások képes gyűjteményét.

Mivel a fentemlített cikkek és kellek ez ideig jórészt Bécsből szerzették be, indittatva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly cikk előnyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett.

Tisztelettel 9076 Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17.

Arjegyzék kívánatra bérmentve.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.
Fél évre... 4 kor. 80 fill.		
Egész évre... 9 kor. 60 fill.		
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

AZ IEFJÚSÁG ZÁSZLAJA.

A pünkösdi ünnepek alkalmával Budapesten tartandó ifjusági tornaversenyeken az egyes intézetek is összemérik egymással ügyességüket, s a mely intézet növendékei leginkább kiválnak, díszesen himzett selyem-zászlót szereznek intézetüknek, melyre aranszálakkal kihimezve e jelmondat áll: «Ember, küzdj és bizva bízzál!» A győzelmi zászló öt évig marad az illető intézet birtokában, öt év múlva újabb versenyen dől el, hogy melyik iskola szerzi meg magának.

Szép és dicsőretes dolog ez. Minden magyar diáknak lelkesedve kell arra gondolnia, hogy a saját intézete vivja ki. Ámde e versenyeknek tulajdonképen való célja nem a zászló, melyet büszkén lobogtatva visznek haza, hanem a közös célra, együttes erővel való törekvés tudata. Mily fölemelő érzés támad ennek a nyomán! Kiviszi az ifjú az életbe, holott mindennapi a verseny, az életért való küzdelemben ember ember ellen, társadalmi osztályok, fajok, nemzetek, parányok és óriások, az egyének és tömegek szakadatlan küzdelme teszi próbára az erőt és kitartást. Győzelemre csak az jut, a kit áthat teljesen céljának nemessége, a ki másokkal együtt működve a saját és társai erejét ismeri, az okos munkafelosztás álláspontjára helyezkedik. Nálunk ez utóbbit nem lehet eléggé hangsúlyozni, mert minden téren azt tapasztaljuk, hogy az egyes emberek gyakran küzdőfeleik, társaik tehát a közös ügy, a közös eredmény rovására is akarnak érvényesülni. A tömegek küzdelme hasonló valamely géphez. A gép mindenik alkotórészének meg van a maga célja és rendeltetése, ha ennek a köréből kilép, ha másokat akar háttérbe szorítani, csak azért, hogy ő váljék ki: az együttes

működés megszűnik, a gép nem működik úgy, a mint kellene, s a munka nem fog sikerülni. A kudarcot nem fogja edesebbé tenni az, hogy a tömegekből kivált egy-kettő, s hogy önnön társait legyúrja — ártott a közös ügynek.

Nem így, magyar diákok, éreztetek ti, hogy közös munkát végeztek, hogy nem egymással vetélkedtek, hanem mind együtt az ellenféllel. Jó eleve meg kell ismernetek egymást irigység és féltékenység nélkül, fel kell osztanotok a munkát okosan; mindenki foglalja el azt a helyet, a mely leginkább neki való, s a küzdelemben mindenki annak a szerepnek feleljen meg, ámde ugyancsak emberséggel feleljen meg, a mely neki jutott osztályrészül. A versenyre készülő csapatokat lelkesítse az a tudat, hogy társaik, az egész iskola becsülete rajtuk áll, mintegy erkölcsi kötelezettséget vállaltak magukra, s ennek meg kell felelni. Gyakorlat teszi a mestert, az egyes csapatok, mint holmi kis hadsereg, szokjanak vasfegyelmhez, mindenik vessen számot önmagával, s ha mire vállalkozott, azt ne hanyagolja el. És legyen bizalom a szívetekben egymás iránt, de bízzatok önmagatokban is, csak ez a bizalom elbizakodottsággá ne fokozódjék. A képzelt ellenfelet nem kicsinyelni, hanem a meglévőnél talán még erősebbnek és ügyesebbnek kell tartani, mert az elbizakodottak könnyen megtévelyednek úgy a maguk, mint az ellenfél erejének a megítélésében.

És bármelyik intézet viszi is haza a diadalmi zászlót: magyar diákok győzelmét hirdeti az, s kicsinyes irigységnek helyet a szívetekben ne adjatok. Az ügyességnek különböző fokai vannak, s ha a versenyben résztvevők küzdelméből ki-tünik, hogy a győztesnek a győzelme nehéz volt, hogy az ellenfelek erősen kétségessé tették a diadalt: s ők is kivették részüket a dicsőségből.